

1993-04-01. Rt 1993 373. Norges Høyesterett – dom.

1993-04-01. Rt 1993 373. Norges Høyesterett – dom.

Stikkord: Sivilprosess. Rettskraft. Pengekrav. Morarente. Rentesrente.

Sammendrag: I dom inntatt i Rt. 1988 s. 556 ble gitt dom for hovedstol med tillegg av morarente – dels 15 dels 18 prosent "årlig rente". Ved oppgjøret ble det uenighet om det også skulle betales rentesrente av morarenten. Høyesterett fant at pengekravet inklusive morarente var rettskraftig avgjort i 1988.

Twistemålsloven § 163, første ledd er derfor til hinder for at kravet om rentesrente av morarenter kan reises gjennom et nytt særskilt søksmål. Derimot er det ikke noe til hinder for å reise ny sak om tolking av hva den rettskraftige avgjørelse går ut på. Det er ikke adgang til eventuelt å tilkjenne rentesrente av morarente uten at det nedlegges påstand om det. I saken fra 1988 ble ikke spørsmålet om rentesrente tatt opp, og dommen kan ikke forstås slik at rentesrente ble tilkjent.

Parter:

Fokus Bank A/S (advokat Bertel O. Steen – til prøve) mot Aktuell A/S – dets konkursbo (advokat Hans Stenberg-Nilsen).

Saksnummer:

[157-93]

Publisert:

Rt. 1993 s. 373 [157-93] l.nr. 54/1993

Dommer Halvorsen: Høyesterett avsa 31. mai 1988 dom med denne domsslutning:

1. Aktuell A/S dømmes til å betale Rogalandsbanken A/S 800.000 – åttehundretusen – kroner med 15 – femten – prosent årlig rente fra 10. juni 1981 til 31. januar 1986 samt 18 – atten – prosent årlig rente fra 1. februar 1986 til betaling skjer.
2. I saksomkostninger for byrett, lagmannsrett og Høyesterett betaler Aktuell A/S til Rogalandsbanken A/S 128.000 – etthundreogtjueåttetusen – kroner.
3. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom."

Saken gjaldt spørsmålet om Rogalandsbanken A/S hadde et tilbakesøkningskrav mot Aktuell A/S som følge av at banken hadde måttet innløse en pantobligasjon på kr. 800.000 for å få solgt eierseksjoner i et byggeprosjekt som banken hadde finansiert og stod for administrasjonen av. Høyesterett kom til at innløsningen av obligasjonen var fremtvunget av Aktuells avtalebrudd og at Rogalandsbanken derfor hadde et tilbakesøkningskrav overfor Aktuell. Rogalandsbanken fikk medhold i sin påstand som var overensstemmende med domsslutningen, bortsett fra at påstanden brukte uttrykket "rente p.a." istedenfor "årlig rente". Disse uttrykk må anses synonyme – noe som heller ikke er omtvistet i saken her. Det nærmere saksforhold fremgår av Høyesteretts dom som er inntatt i Rt. 1988 side 556.

Ved oppgjøret etter Høyesteretts dom oppstod det uenighet mellom partene om hvordan morarentene skulle beregnes. Banken krevet oppgjør pr. 30. juni 1988 med i alt kr. 2.295.687,35, overensstemmende med en

oppstilling som bygget på en rentesrenteberegning av morarentene. Morarentene var således lagt til det utestående beløp ved hvert årsskifte, og deretter var det regnet renter av det samlede beløp for det følgende år. Aktuell var uenig i at Høyesteretts dom ga grunnlag for rentesrente og foretok oppgjør med kr. 1.832.600,- som inkluderer "flat" rente av hovedstolen på kr. 800.000,-, uten kapitalisering av morarentene.

Forskjellen mellom de to renteberegninger utgjorde kr. 591.087,35. Ved stevning av 4. august 1988 gikk Rogalandsbanken til søksmål mot Aktuell for å få betalt denne rentedifferanse, tillagt renter. Drammen byrett avsa 3. april 1989 dom med slik domsslutning:

- "1. Aktuell A/S dømmes til å betale Rogalandsbanken A/S kr. 591.087,35 – kronerfemhundreogtrentusenogåttisju 35/100 med 18 – atten – % rente p.a. fra 1. juli 1988 til betaling skjer.
2. Aktuell A/S dømmes til å betale saksomkostninger til Rogalandsbanken A/S med kr. 25.800,- – tjuefemtusenåttehundre 00/100-."

Byretten la til grunn at søksmålet gjaldt tolkingen av Høyesteretts dom av 31. mai 1988.

Aktuell påanket byrettens dom til Eidsivating lagmannsrett som 17. desember 1990 avsa dom med slik domsslutning:

- "1. Aktuell A/S frifinnes.
2. I saksomkostninger for byretten og lagmannsretten betaler Rogalandsbanken A/S til Aktuell A/S 53.100,- femtittusenett hundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av lagmannsrettens dom."

I motsetning til byretten la lagmannsretten til grunn at søksmålet ikke kunne anses å gjelde tolking av Høyesteretts dom. Lagmannsretten uttaler i denne forbindelse blant annet:

"Lagmannsretten ser det slik at spørsmålet om rentesrente av morarenter ikke har vært forelagt Høyesterett til vurdering, og at Høyesteretts dom således ikke gir uttrykk for noen mening verken i den ene eller annen retning. Noen fortolkning av Høyesteretts dom kan det da ikke bli tale om. Spørsmålet må heller stilles slik: Hva ville vært en riktig rettsoppfatning hvis Rogalandsbanken i saken som endte med Høyesteretts dom, hadde reist krav om rentesrente av morarenter? Rogalandsbanken må ha adgang til å få prøvet dette spørsmål selv om kravet ikke ble gjort gjeldende i forrige sak."

Rogalandsbanken A/S, nå innfusjonert i Fokus Bank A/S, påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen.

Under saksforberedelsen for Høyesterett innga Aktuell oppbud til Drammen skifterett og ble tatt under behandling som konkursbo. Ved prosesskrift 17. mars 1992 har Fokus Bank inndratt konkursboet i saken i medhold av tvistemålslovens § 103 annet ledd.

Fokus Bank A/S har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Kapitaliseringen er en av flere faktorer som bestemmer renten og følgelig rentenivået i en betalingsperiode. En årlig kapitalisering innebærer kun at det i betalingsperioden opprettholdes et rentenivå i overensstemmelse med de nominelle rentesatser.

Ingen av de hensyn eller forhold som har vært lagt til grunn ved morarentelovens tilblivelse, var ment å skulle redusere rentenivået ved betalingsperioder utover ett år. Selv om det i lovens forarbeider er gitt uttrykk for at man ikke ønsket å gi uttrykkelige lovregler om renter av morarenter, er en slik renteberegning ut fra lovens formål og de økonomiske rammebetingelser i samfunnet mest naturlig i de fleste skyldforhold.

Saken har gjelder skyldforhold til en bank hvor renten sedvanemessig blir kapitalisert minst én gang i året. Særlig dette forhold synes lagmannsretten – i motsetning til byretten – ikke å ha vurdert.

Bankens prosessfullmektig har for øvrig foretatt en omfattende gjennomgang av rentekravet, lovforarbeider, litteratur, rettspraksis og av reelle hensyn som han mener kan anføres til støtte for bankens påstand.

Når det gjelder sakens prosessuelle stilling og rettskraftsvirkningene av Høyesteretts tidligere dom, gjør banken gjeldende at lagmannsrettens syn er korrekt, slik det fremgår av det jeg tidligere har gjengitt av lagmannsrettens domsgrunner.

Subsidiært hevder banken at spørsmålet om rentesrente ikke er entydig avgjort ved Høyesteretts dom, og at tvistespørsmålet derfor må løses ut fra en tolking av dommen. Viktige tolkingsmomenter er her de samme momenter som omfattes av hovedanførselene som er gjort gjeldende for løsningen av det materielle rettsspørsmål.

Fokus Bank A/S har nedlagt slik påstand:

1. Aktuell A/S – dets konkursbo – dømmes til å betale Fokus Bank AS (tidligere Rogalandsbanken AS) kr. 591.087,35 med 18% effektiv årlig rente fra 1. juli 1988 til betaling skjer.
2. Aktuell AS – dets konkursbo – tilpliktes å betale saksomkostninger til Fokus Bank AS (tidligere Rogalandsbanken AS) for alle retter."

Høyesterett har etter å ha hørt den ankende parts fremstilling av saksforholdet og ankegrunnene og å ha mottatt hans påstand, besluttet å avskjære den videre ankeforhandling i medhold av tvistemålslovens § 378 annet ledd.

Aktuell A/S – dets konkursbo – har deretter nedlagt slik påstand:

1. *Prinsipalt*. Saken avvises.
2. *Subsidiært*. Lagmannsrettens dom stadfestes, dog slik at det i tillegg til tilkjente saksomkostninger for byretten og lagmannsretten, kr. 53.100,-, skal betales 18% årlig rente av nevnte beløp fra 4. januar 1991 til betaling skjer.
3. Ankemotparten tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett og for tilfelle av at saken avvises, også for de tidligere retter."

Jeg er kommet til samme resultat som lagmannsretten, men ut fra en annen begrunnelse.

Jeg finner det ikke tvilsomt at pengekravet inklusive morarenter er rettskraftig avgjort ved Høyesteretts dom av 31. mai 1988. Tvistemålslovens § 163 første ledd er derfor til hinder for at kravet om rentesrente av morarenter kan reises gjennom et nytt, særskilt søksmål, slik lagmannsretten har gitt uttrykk for.

Derimot kan jeg ikke se at det er noe til hinder for å reise ny sak om tolking av hva den rettskraftige avgjørelse går ut på, se bl.a. Rt. 1959 side 92, Rt. 1964 side 379 og Rt. 1991 side 43.

Jeg bemerker først at det etter min mening ikke vil være adgang til å tilkjenne rentesrente av morarenter uten at det nedlegges påstand om dette. Dernest er det mitt syn at hvor domsslutningen sammenholdt med premissene ikke nevner rentesrente av morarenter, eventuelt ved bruk av uttrykk som etter omstendighetene må oppfattes å ha et slikt begrepsinnhold, er det bare tilkjent vanlig, flat morarente. I vår sak ble spørsmålet om rentesrente av morarenter ikke tatt opp for Høyesterett, og dommen kan ikke forstås slik at rentesrente ble tilkjent.

Da jeg er enig i lagmannsrettens resultat – også hva saksomkostningsavgjørelsen angår – blir lagmannsrettens dom stadfestet. I tillegg tas ankemotpartens rentepåstand vedrørende saksomkostningene for de tidligere instanser til følge.

Aktuell har påstått seg tilkjent saksomkostninger for Høyesterett og har fremlagt omkostningsoppgave. Påstanden tas til følge overensstemmende med hovedregelen i tvistemålslovens § 180 første ledd, og saksomkostningene for Høyesterett settes til kr. 40.000.

Jeg stemmer for denne

dom:

- 1. Lagmannsrettens dom stadfestes.*
- 2. Til det omkostningsbeløp som ankemotparten ble tilkjent i lagmannsrettens dom legges 18 – atten – prosent årlig rente fra 4. januar 1991 til betaling skjer.*
- 3. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Fokus Bank A I S til Aktuell A/S – dets konkursbo – 40.000 – førtitusen – kroner.*
- 4. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom.*

Dommer Gussgard: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommerne Backer, Aasland og Christiansen: Likeså. – – –